

Sytuacja wewnętrzna i międzynarodowa rządu Benjamina Netanjahu

Michał Wojnarowicz

Stabilność polityczna gabinetu premiera Netanjahu słabnie. Brak kompromisu w sprawie poboru ludności ultraortodoksyjnej poskutkowało w lipcu wyjściem partii religijnych z koalicji i utratą przez rząd większości parlamentarnej. Pozycję międzynarodową Izraela osłabiają trwająca pacyfikacja Strefy Gazy i agresywne działania w regionie, m.in. względem Syrii. Napięcia wewnątrz koalicji mogą doprowadzić do rozpisania przedterminowych wyborów na początku 2026 r.

Sytuacja wewnętrzna. Kryzys rządowy jest pokłosiem trwającego w Izraelu od dekad sporu o służbę wojskową ludności ultraortodoksyjnej. W trakcie poprzednich kadencji Netanjahu konsekwentnie promował wstrzymujące ją rozwiązania, zgodnie z żądaniami współrządzących partii religijnych, co było jednak wbrew większości opinii publicznej. W czerwcu 2024 r. Sąd Najwyższy ogłosił niekonstytucyjność dotychczasowych przepisów i nakazał władzom wdrożenie poboru, który został zignorowany przez potencjalnych ultraortodoksyjnych rekrutów. Szerszy kontekst decyzji stanowiła trwająca od [7 października 2023 r. wojna w Strefie Gazy](#) i inne [działania zbrojne podejmowane przez Izrael w regionie](#), ponadstandardowo obciążające system rezerw, na którym bazuje izraelskie wojsko. Przyczyniło się to do zwiększenia presji na władze ze strony dowództwa armii ws. uzupełnienia braków kadrowych i ze strony społeczeństwa, szczególnie wśród elektoratu prawicowego, co wpływa na postawy wewnątrz koalicji i kalkulacje premiera. Próby wypracowania kompromisu zakończyły się fiaskiem. W odpowiedzi partie religijne wyszły z rządu, zapowiadając jednak, że nie będą popierać wniosków skracających jego kadencję. Obecnie koalicja dysponuje 60 mandatami w Knesecie (na 120), w którym pod koniec lipca rozpoczęła się trzymiesięczna przerwa w obradach.

Tarciom politycznym towarzyszą protesty wewnętrzne. 74% Izraelczyków domaga się zakończenia wojny w Strefie Gazy,

w zawieszeniu broni widząc jedyną możliwość uwolnienia zakładników przetrzymywanych przez Hamas. Sprzeciw budzą też procedowane przez rząd [antyliberalne reformy i walka z sędownictwem](#). Mimo głębokiego zaostżenia nastrojów społecznych, a także osobistej niepopularności premiera, opozycja nie jest w stanie przejąć inicjatywy politycznej. Według większości sondaży zbudowanie alternatywnej dla rządów Netanjahu koalicji wymagałoby – [ponownie](#) – porozumienia praktycznie wszystkich antyrządowych partii, co przy obecnym poziomie polaryzacji i napięć wewnętrznych byłoby bardzo trudne.

Sytuacja w Strefie Gazy. Trwająca od marca br. ofensywa wojsk Izraela w Strefie Gazy nie doprowadziła do przełomu w wymiarze militarnym. Choć struktury Hamasu – zwłaszcza poziom dowódczy – zostały mocno osłabione, to organizacja jest w stanie działać jako partyzantka miejska i utrzymać częściową kontrolę nad ludnością enklawy. Izrael objął stałą obecnością wojskową większość terytorium Strefy i rozpoczął wspieranie konkurencyjnych dla Hamasu grup zbrojnych (wywodzących się np. z grup przestępczych), jednak ich możliwości zdobycia poparcia wśród Palestyńczyków i rozszerzenia wpływów są ograniczone. Trwające negocjacje dotyczące [zawieszenia broni](#) i wymiany więźniów znajdują się w impasie. Izraelskie władze sygnalizują, że osiągnięcie zakładanych celów operacyjnych (przede wszystkim kapitulacji Hamasu) nie może zostać zrealizowane bez rozszerzenia

ofensywy na niezajęte tereny. Celowo niejednoznaczne pozostają ich deklaracje dotyczące przyszłości Strefy – szczególnie silny sprzeciw międzynarodowy wywołują plany stworzenia „miasta humanitarne”, do którego miałyby zostać przesiedlona 1/3 palestyńskiej ludności, oraz zapowiedzi wspierania „dobrowolnych wyjazdów” Palestyńczyków (bez możliwości powrotu) lub aneksji części Strefy. Równolegle trwają izraelskie działania wojskowe na Zachodnim Brzegu i dalsza [rozbudowa osiedli żydowskich](#). Wiązą się z tym wysiedlenia, a władze nie reagują na przemoc ze strony [żydowskich ekstremistów](#).

Głównym skutkiem izraelskich działań w Strefie Gazy jest pogłębienie katastrofy humanitarnej, w tym klęski głodu, dotykającej ludność palestyńską. Taktyka przyjęta przez Izrael zakłada kolejne wysiedlenia ludności i destrukcję infrastruktury, np. przy poszerzaniu tzw. stref buforowych. Główne zagrożenie dla cywilów jest związane z wdrożonym od czerwca nowym systemem dystrybucji żywności sterowanym przez amerykańsko-izraelski podmiot Gaza Humanitarian Foundation (GHF), co Izrael uzasadniał koniecznością powstrzymania przejmowania zasobów przez Hamas. Nowy system, z uwagi na małą liczbę punktów wydawania pakietów żywnościowych (wymagających też dostępu do wody i opału do ich przygotowania), wymusza masowy ruch ludności, co w połączeniu z chaotycznymi metodami dystrybucji naraża odbiorców. Regularnie dochodzi do zabójstw i zranień cywilów w wyniku działań izraelskiej armii (wykorzystującej ostrą amunicję do kontroli tłumu), a także aktywności Hamasu i grup przestępczych. Inne kanały dystrybucji pomocy humanitarnej pozostawały ograniczone z uwagi na blokowanie tych dostaw na granicy. Powyższe czynniki wpływają na pogłębienie stanu głodu wśród ludności cywilnej, zwłaszcza że pakiety wydawane przez GHF nie są dostosowane do potrzeb osób w niedożywieniu. Wskutek krytyki międzynarodowej, w tym zarzutów o celowe wywołanie głodu i [oskarżeń o ludobójstwo](#), pod koniec lipca Izrael poluzował część obostrzeń, m.in. dopuścił większą liczbę dostaw i zrzuty pomocy.

Aspekty regionalne i międzynarodowe. W innych częściach Bliskiego Wschodu Izrael również koncentruje się na metodach siłowych. Zainicjowana przeciwko [Iranowi operacja wojskowa](#) poważnie osłabiła głównego regionalnego rywala, ale faktyczna skala zniszczeń programu nuklearnego pozostaje [trudna do oszacowania](#). Regularnie atakowane są cele Hezbollahu na terytorium całego Libanu, co spotyka się z ograniczoną odpowiedzią ze strony tej organizacji. Izrael, [wbrew postanowieniu o zawieszeniu broni](#), utrzymuje też kontrolę nad kilkoma miejscowościami w południowym Libanie, co w połączeniu z aktywnością militarną podkopuje wiarygodność władz libańskich i pozwala Hezbollahowi odbudowywać poparcie w społeczeństwie. Izrael kontynuuje również agresywne działania wobec [nowych władz w Syrii](#). Przykładem była interwencja zbrojna [w trakcie walk między ludnością druzyjską i beduińską w regionie As-Suwajda](#), obliczona na wywarcie presji na rząd Ahmada asz-Szary i m.in. wymuszenie demilitaryzacji południa Syrii.

Jednak to szczególnie izraelska polityka względem Palestyńczyków wywołuje rosnący sprzeciw u partnerów zewnętrznych, choć nie podejmują oni bardziej zdecydowanych działań. Po stronie amerykańskiej skuteczność nacisków na Izrael jest najmocniej widoczna w kwestii wstrzymania jego aktywności w Syrii i utrzymania [zawieszenia broni z Iranem](#). Wobec sytuacji w Strefie Gazy USA nie zdecydowały się na zaostrzenie stanowiska, ale zauważalny jest narastający rozdźwięk między Netanjahu i prezydentem Donaldem Trumpem. Było to widoczne [m.in. w trakcie wizyty premiera w Waszyngtonie na początku lipca](#) czy w komentarzach Trumpa nt. klęski głodu w Strefie Gazy. W UE nasiliła się debata o wykorzystaniu dostępnych narzędzi prawno-traktatowych. Wewnętrzny przegląd układu stowarzyszeniowego z Izraelem wskazał, że państwo to łamie postanowienia umowy w zakresie poszanowania praw człowieka i prawa humanitarne. Rada UE nie zdecydowała się jednak – po izraelskich zapewnieniach dot. zwiększenia dostaw pomocy – np. na zawieszenie umowy w zakresie preferencji handlowych, co nie wymagałoby jednomyślności. Z kolei Komisja Europejska zaproponowała wstrzymanie udziału izraelskich podmiotów związanych z technologiami wojskowymi w programie Horyzont. Aktywniej państwa europejskie działają na poziomie bilateralnym, np. poprzez objęcie izraelskich ministrów zakazami wjazdu (Słowenia, Holandia), [plany embarga na towary pochodzące z osiedli na Zachodnim Brzegu](#) (Irlandia) czy deklaracje uznania państwowości palestyńskiej ([Francja](#), Wielka Brytania).

Wnioski i perspektywy. Szanse na upadek rządu wraz z powrotem obrad Knesetu w październiku są wysokie. W obecnej sytuacji politycznej najprawdopodobniejszy scenariusz zakłada powtórzenie kryzysu z lat 2019–2022, czyli [kolejnych cykli wyborczych](#), w trakcie których Netanjahu utrzymywał się u władzy jako premier rządu tymczasowego. Doraźne kalkulacje polityczne względem sytuacji wewnętrznej będą wpływać na strategię jego działań zarówno względem Strefy Gazy, jak i innych części regionu.

Narastająca presja międzynarodowa to najważniejsze narzędzie mogące skłonić Izrael do uelastyczenia stanowiska w kwestii zawieszenia broni w Strefie Gazy, co zależy również od stopnia ustępstw po stronie Hamasu. Kluczowym elementem dla partnerów zewnętrznych będzie – obok natychmiastowego zwiększenia dostaw pomocy humanitarnej – zagwarantowanie trwałości rozejmu, szczególnie że Izrael może dążyć do utrzymania możliwości powrotu do działań zbrojnych. Wskazane jest dalsze rozszerzanie sankcji bilateralnych przez państwa europejskie w przypadku kontynuowania przez izraelskie władze dotychczasowych działań w Strefie. Niezbędne jest też jasne wskazanie, jakie ostrzejsze działania zostaną podjęte, jeśli Izrael podejmie próby realizacji planów zakładających depopulację lub aneksję Strefy Gazy. Dyplomatyczne naciski UE – wspólnie z USA i państwami arabskimi – są też niezbędne dla ograniczenia innych destabilizujących dla regionu działań Izraela, m.in. w Syrii czy Libanie.